

Råd och skötsel vid PEG

Näringstillförsel via en sond till magsäcken.

Den här broschyren är en vägledning för patienter och anhöriga samt personal inom vård och omsorg.

Varför behövs en PEG?

PEG är en förkortning för Perkutan Endoskopisk Gastrostomi.

En PEG är ett medicinskt hjälpmedel som används för att underlätta näringstillförseln när mat och dryck inte kan intas på vanligt vis, till exempel vid sväljningssvårigheter, stopp i matstrupen eller om det finns risk för att mat eller dryck hamnar i luftvägarna.

PEG är en slang som sätts in i magsäcken via bukväggen och som gör att näringslösning (sondnäring) samt läkemedel kan ges direkt till magsäcken. Den kan även användas som avlastning för magsäcken. När remissen är skickad för PEG-inläggning ska remitterande läkare ansvara för att tillsammans med dietist och sjuksköterska ordna med planering och uppföljning.

Hur läggs en PEG in?

En PEG läggs in med hjälp av ett gastroskop, antingen på operation eller på skopimottagningen. När du fått en tid för PEG-inläggning kommer då att få en kallelse. På kallelsen får du information om förberedelser inför PEG-inläggning.

Operationsdagen

En venkateter sätts i ett blodkärl i din arm så du kan få dropp och läkemedel. Du kommer få lokalbedövning och sederande läkemedel så att du sover lätt i samband med operationen. Via munnen går läkaren ner med ett gastroskop till magsäcken, genomlyser bukväggen och gör därefter ett snitt på lämpligt ställe. Via snittet på bukväggen förs PEG:en igenom. För att få slangen på plats finns det en mjuk stopplatta inne i magsäcken och en fixeringsplatta på utsidan mot huden. För att kontrollera så att slangen inte ändrat läge finns måttangivelse. Läkaren ordinerar när PEG:en kan börja användas. En nysatt PEG får inte roteras de två första dagarna.

Skötsel av nylagd PEG

Det är viktigt med noggrann handhygien innan påbörjad skötsel av PEG:en.

PEG:en ska vara stängd i två timmar efter operationen (använd bipackad slang/kateterklämma, inga andra klämmor ska användas) och sedan hållas öppen kopplad till uribag till nästa dag, därefter kan PEG:en börja användas. Byt endast kompressen runt kanalen om den är blodig eller vätskar.

Efter operationen kan du ha ont och därför är det bra att smärtlindra med Paracetamol kontinuerligt under de tre första dagarna.

Dag 2-10

Starta sondmaten enligt ordination och följ eventuellt upptrappningsschema. Inspektera hålet (stomat) där slangen går in dagligen och byt förbandet efter att du tvättat rent med tvål och vatten. Huden runt kanalen ska alltid rengöras varje dag, även sondslangen. Använd bomullstuss eller mjuk kompress. Lyft fixeringsplattan närmast mot huden försiktigt uppåt och tvätta rent under. Torka huden torrt försiktigt. Vrid slangen ett halvt varv dagligen.

Dag 10

Sår läkningsperiod. Daglig tillsyn och rengöring av stomat. Om stopplattan sitter för löst kan sonden glappa och läckage uppstå. Skulle du behöva reglera stopplattans läge ska du hålla i slangen och föra plattan mot huden. Plattan ska vara 2-5 mm från huden. Om det är trögt att justera stopplattan, fukta slangen med vatten. Observera huden och titta efter rodnad, svullnad, ömhet och om det vätskar sig. Om huden är fin behövs inget förband. Vrid slangen ett halvt varv dagligen, det förhindrar att den fastnar i ett läge. Duscha och bada går bra, såväl i sjö, hav som bassäng. Om det är lättare läckage från PEG:en kan ett tätande och täckande förband behöva sättas över, kan exempelvis vara en stomipåse som provas ut via kirurgmottagningen.

Uppstart sondmatning

Du kommer ha kontakt med en dietist som ordinerar sondnäring, mängden sondnäring och uppstartningsschema samt vätska utöver sondnäringen. Dietisten kommer i samråd med dig och sjuksköterskan diskutera hur sondnäringen ska ges. Sondnäringen kan ges som bolusmatning, vilket innebär att sondnäringen ges förhand spruta under 20-30 minuter med en mängd som vanligtvis motsvarar en måltid. Det går också bra att ge sondnäring med hjälp av droppaggregat där hastigheten ställs in med rullklämman eller via en sondnäringsskiva. Sondnäringsskivan används vid långsammare tillförsel och till små barn.

Sondmatning

Innan och efter sondmatning ska PEG:en spolats igenom med 20-50 ml rumstempererat vatten för att undvika stopp. Gör iordning sondnäringen som också ska vara rumstempererad enligt tillverkarens anvisning. För att förhindra sura uppstötningar och att sondnäringen åker upp i matstrupen ska du sitta upprätt eller halvsitta i minst 30 graders vinkel under matningen och 30 min efter avslutad måltid..

Om PEG inte används

Spola igenom PEG:en med 50 ml rumstempererat vatten dagligen.

Läkemedelshantering via PEG

Läkemedel kan ges via PEG:en. I första hand används flytande form. Om tabletter används ska dessa först lösas i 10-30 ml rumsvarmt vatten. Spola alltid igenom sonden mellan varje läkemedel samt med 50 ml vatten efter läkemedelstillförsel för att undvika att det sitter rester kvar som kan orsaka stopp.

Om det blir stopp i PEG

Kontrollera så att klämman är öppen och det inte finns någon knick på sondslangen. Undvik problem genom att alltid spola noga. Kontrollera slangens läge genom att försiktigt vrida ett varv och föra den fram och tillbaka. Prova därefter att spola med ljummet vatten. Skulle det inte fungera att spola, försök att spola slangen med ett ganska högt, pumpande tryck gärna med en liten ENFit-spruta om det finns tillhands. Vid beläggningar i sonden spola och sug försiktigt tillbaka vätskan flera gånger. Du kan prova att spola slangen med kolsyrat vatten. I annat fall kan PEG:en behöva bytas till annan gastrostomi.

Om PEG åker ut

Om PEG:en åker ut ska du genast ta kontakt med sjukvården. Hålet i magsäcken kan dra ihop sig på bara någon timme och då krävs ett nytt ingrepp för att få en ny gastrostomi på plats. Den som tar över ansvaret i hemmet ska beställa en gastrotub som reserv för att kunna föra in i hålet om PEG:en skulle åka ut.

Gastrotuben förskrivs av sjuksköterska på vårdcentralen alternativt i hemsjukvården i Sesam LMN och beställs på 1177.se eller via Hjälpmedelscentralens kundservice. Om en PEG åker ut måste kirurgkliniken kontrollera att den sitter rätt innan användning. Om detta sker jourtid de första 6 veckorna efter nylagd PEG kontakta 1177. Övrig tid kontakta kirurgmottagningen för handläggning. En Foleykateter är ett reservalternativ endast om gastrotub inte finns att tillgå och är inte avsedd för enteral nutrition.

Problem som kan uppstå

Munnen

När du inte tuggar maten på vanligt sätt minskar salivproduktionen och slemhinnorna kan bli torra och sköra, därför är det viktigt med god munhälsa. Borsta tänderna morgon och kväll, samt fukta och smörj läpparna regelbundet.

Illamående/uppkördhet

Om du skulle känna av illamående eller uppkördhet kan du prova att sänka matningshastigheten.

Diarré

Diarré kan orsakas av för hög matningshastighet och/eller fel temperatur på sondnäringen. Prova att sänka matningshastigheten i första hand. Skulle diarréerna fortsätta ska du kontakta dietisten för diskussion och/eller sjukvården för rådgivning. Du kan vara i behov av medicin som stoppar upp diarréerna.

Om du blir magsjuk ska du kontakta sjukvården för råd då du kan behöva vätskeersättning.

Hudirritation

Om huden ser irriterad ut ska du tvätta med vatten eller tvättkräm efter varje måltid och försiktigt torka torrt. Använd ett förband som tar hand om fukt och skyddar huden. Vätskeavstötande salva finns att köpa på Apoteket. Om huden ser infekterad ut ska du dagligen i 3-5 dagar tvätta huden med en bakteriedödande tvättsvamp som finns att köpa på Apoteket. Använd ett förband som tar hand om fukt. Skulle detta inte hjälpa ska du kontakta sjukvården för bedömning. Eventuellt behöver en bakterieodling tas från området.

Trasig Y-koppling

Om Y-kopplingen längst ut på slangen går sönder kan din sjuksköterska förskriva en ny. När förskrivning finns kan du beställa på 1177.se eller via Hjälpmedelscentralens kundservice.

Byte av PEG till annan gastrostomi

Första bytet ska alltid ske på sjukhuset och kan ske tidigast efter sex månader. Av kosmetiska eller praktiska skäl kan det finnas önskemål att byta till en knapp men vid god skötsel kan PEG:en sitta kvar så länge den fungerar. När PEG:en är i behov av att bytas kontaktar du eller din vårdpersonal kirurgmottagningen. En remiss behövs när PEG:en ska bytas.

PEG fabrikat: _____

French/storlek: _____

Stopplattans läge i hudplanet: _____ cm

Insatt datum: _____

I första hand kontakta din distriktssköterska vid frågor om din PEG, skötsel med mera:

Vid övriga problem dagtid kontaktas respektive kirurgmottagning, se under kontakt.

Frågor på jourtid kan besvaras av sjukvårdsrådgivningen 1177

För mer information

Nutrition-Folkhälsa och sjukvård (rjl.se)

Beställning och leverans av hjälpmedel-Folkhälsa och sjukvård (rjl.se)

vardhandboken.se

gastrostomi.se

Kontakt

Kirurgmottagningen Eksjö
Telefon 010-243 53 00

Kirurgmottagningen Jönköping
Telefon 010-242 13 00

Kirurgmottagningen Värnamo
Telefon 010-244 72 00